

DAGENS FRÅGOR

Finlands neutralitet

Vad det innebär att släppa in kommunister i ett västerländskt lands regering har nyligen blivit belyst i Finland. Som bekant har president Kekkonen länge önskat att kommunisterna skulle få dela regeringsansvaret, och han genomdrev sin önskan. Ett uttalande av den kommunistiske kommunikationsministern Leo Suonpää har avslöjat var enligt dennes och hans partikamraters mening Finland står.

Han talade om Finlands neutralitet. Enligt honom är denna helt annorlunda än andra länders, alltså inbegripet Sveriges. Om Tyskland eller något med Tyskland allierat land angriper Sovjetunionen, är Finland enligt vänskaps- och biståndspakten Sovjetunionens allierade. Hr Suonpää förutsätter därvidlag en automatik, vilket är mera än pakten själv gör. Eftersom varje krigsfall, i vilket Sovjetunionen kan bli inblandat, kan konstrueras som ett tyskt angrepp, menar han att finsk neutralitet innebär att Finland alltid och efter Sovjetunionens bestämmande blir krigförande. Han har alldeles rätt i att detta inte stämmer med en västerländsk tolkning av begreppet neutralitet.

Han tillade, att Finland bör bygga sitt första atomkraftverk i samarbete med Sovjetunionen, eftersom kraftverket "producerar klyvbart material för produktion av kärnvapen". Han kan knappast vara så naiv, att han tror att Sovjetunionen skulle tillåta även ett kommunistiskt Finland att inneha

kärnvapen. Meningen skulle alltså vara, att Finland borde leverera material till sovjetryska kärnvapen, också detta en säregen nytolkning av neutralitetsbegreppet.

Vad president Kekkonen anser om allt detta är ej bekant, men möjligen bedömer man honom i Moskva så att det är rätt betydelselöst vad han tycker. Hans ställning framgår av att han, men inte hans socialdemokratiska statsminister, fick inbjudan, dvs. i praktiken order, att resa till Moskva till revolutionsjubileet, och resan skulle företagas i sällskap med bl. a. den ej obekante hr Simonen. Den framgår vidare av ett annat avsnitt av hr Suonpääs uttalanden. Denne framhöll, att hr Kekkonen sitter på sin post tack vare kommunisternas stöd och att han också gjort vad dessa väntat av honom som president. Det är långt gånget, och det måste kännas bra hårt för presidenten att få denna klapp på axeln av en utom i fråga om partitillhörigheten obetydlig medlem av hans regering. Men fråga är om inte hr Suonpää i detta fall råkat säga något som är sant.

Ekonomisk revisionism i Sovjetunionen

Sovjets ekonomiska politik under de senaste åren har genomgått en märklig utveckling och på många områden sprängt doktrinens ram.

Den ännu ej avslutade förvaltningsreformen inom industrien innebär fle-

ra avvikelser från doktrinen principer. Vinsten som mätare på produktionseffektiviteten, industriens hänsynstagande till marknadens behov, marknadsbegreppet i sig självt och införande av kapitalamortering och ränta enligt den klassiska ekonomins principer strider i själva verket mot kommunismens ekonomiska struktur och målsättningar enligt den marxistisk-leninistiska läran.

Visserligen förnekar de ideologiska auktoriteterna i Sovjet att landets nuvarande ekonomiska politik alltmera lånar kapitalismens institutioner. Förnekandet bygger dock så gott som utslutande på argumentet, att om dessa institutioner tillämpas i Sovjet så förlorar de automatiskt sin kapitalistiska prägel.

Regimens s. k. konsumtionslinje, baserad i stor utsträckning på industrireformen, har skapat en standardhöjning, och denna process kommer av allt att döma att fortsätta. Tillgången på konsumtionsvaror har ökat, och köparna har fått möjligheterna att välja. Detta enkla faktum har skapat förutsättningar för utveckling av en rad servicegrenar. Allt flera lättsålda varor kräver förbättrad distributionsservice såsom marknadsstudier, anpassning till den lokala efterfrågan, effektivare service i butikerna m. m. Ökad tillgång på varaktiga konsumtionsvaror kräver ökad service för dessa varors underhåll, reparationsverkstäder, reservdelsdistribution och dylikt, vilket ej kan organiseras inom produktionsanstalterna.

Standardhöjningen höjer också kraven på kvaliteten på de kollektiva utspisningsställena, bostäderna, transportmedlen och inom idrotts- och kulturlivet. Införandet i år av fem dagars arbetsvecka har kvantitativt sett fördubblat befolkningens pretentioner och skapat ett läge, då fortsatt standardhöjning är omöjlig utan uppbyg-

gande av ett effektivt och mångsidigt servicesystem.

Det alltmera våldsamma behovet av service kan inte tillgodoses på den gamla ekonomins bas. Befolkningen samverkar spontant till utveckling av olika tjänsteföretag, tillkomna på privata initiativ. Regimen är nödsakad att tolerera detta. Det är första gången i Sovjetunionens historia som partiet och regeringen erkänner behovet av utveckling av servicesystemet som självständigt fenomen. I sina skrifter varnade Lenin för alla slags fria yrken och sysselsättningar; följden av dem blir, sade han, uppkomsten av en ny klass av självständiga småföretagare. Dessa strävar efter att bilda en ekonomisk opposition mot systemet och driver den ekonomiska utvecklingen i kapitalistisk riktning. Utvecklingen av servicesystemet kräver en ännu större kompromiss med doktrinen principer i revisionismens tecken än vad fallet är med industrireformen.

Toppen av "förräderi" mot doktrinen är regimens strävan att införa vetenskaplig arbetsorganisation inom produktionsföretagen i löpande bandets tecken, dvs. taylorism.

Lenin utdömer på bestämdaste sätt all sorts vetenskaplig arbetsorganisation och taylorism som ett system som leder till fysisk och psykisk degenerering av arbetarna. Revisionismen, dvs. avståndstagandet från doktrinen ekonomiska principer, är på denna punkt mest skriande. Märkligt nog möter man dock inte i pressen några som helst invändningar från dogmatikernas sida mot den uppenbart revisionistiska ekonomiska politiken. De renläriga försvararna av kommunistssystemet nöjer sig istället med fördömande av de västerländska röster, som vågar dra de rätta slutsatserna av den nuvarande ekonomiska utvecklingen i Sovjet.

I dåligt sällskap

Nyligen har en internationell vietnamdag drabbat världen. Så har även varit fallet i vårt land. I en väldig helsidesannons i Dagens Nyheter den 20 oktober presenterade en lång rad organisationer och privatpersoner sitt affektladdade avståndstagande från USA:s engagemang i Vietnam. Nu är det inte någonting nytt att det förekommer kritik mot USA:s vietnampolitik. Men namninsamlingen i Dagens Nyheter föregicks av ett inledande uttalande, som överträffar det mesta i fråga om hätskhet och groteska uttalanden om USA: "Vietnamkriget är en följd av ett politiskt och ekonomiskt system, där ett fåtal innehar den ekonomiska makten och därmed också den politiska... För att försvara detta ägande och det samhällssystem som tillåter denna ordning har USA i dag över 3 000 militära baser över hela världen... Det vietnamesiska folket står bakom Syd-Vietnams Nationella Befrielsefront (FNL) och Demokratiska Republiken Vietnams regering i kampen för nationell självständighet, demokrati, fred, neutralitet och nationell återförening."

De anförda citaten visar att bakom manifestet står renodlat kommunistiska krafter, C. H. Hermansson och den tidigare svenske FNL-generalen och nyrevolutionären Sköld Peter Matthis återfinns också mycket riktigt bland undertecknarna liksom de organisationer de representerar.

Det kan ha sitt intresse att taga del av herr Matthis sätt att använda vietnamkriget i FNL-kommittéernas verksamhet. I en artikel i ultravänsterns tidskrift Marxistiskt Forum har Matthis tidigare i år lagt fram grunderna för "Vår teori och praktik i vietnamarbetet". Tongångarna låter egendomligt bekanta. Var det inte en diktator vid namn Stalin som författade en skrift om "Vår teori och praktik"?

Om man övergår från rubriken till innehållet i herr Matthis' artikel förstärks intrycket av att han är en andlig släkting till Lenin och Stalin. På ett utomordentligt cyniskt sätt avslöjas att meningen är att utnyttja den på många håll spridda oviljan mot USA:s vietnampolitik för inrikespolitiska syften i Sverige. I första hand skall FNL-grupperna stödja "folkets revolutionära kamp" i Vietnam, i andra hand är detta stöd ett led i den revolutionära kampen i Sverige. Att striderna i Vietnam förorsakar ohyggligt lidande intresserar inte herr Matthis och hans meningsfränder.

Bland undertecknarna av manifestet återfinns några av våra vanligaste vänsterdemonstranter och amerikahattare, Sivar Arnér, Joachim Israel, Sara Lidman, Jan Myrdal, Göran Palm och Peter Weiss, för att bara nämna några. Ett stort antal i andra sammanhang högt förtjänta medlemmar av Kulturarbetarnas Socialdemokratiska Förening har också visat prov på dåligt politiskt omdöme genom att skriva under manifestet.

Värre är dock att även en del yngre krafter från centern och från ungliberalt håll skrivit under uttalandet. En av dessa, den ultraradikale fängelserivaren Hans Nestius har dock i en insändare i Svenska Dagbladet tagit avstånd från sin underskrift.

Det är intressant att se att Nestius enligt egen uppgift inte haft tillfälle att taga del av den inledande texten. Ändå har han skrivit på. Som han själv helt riktigt konstaterar har han därmed givit sitt "...bidrag till att främst stärka den kommunistiska hemmafrenten. Det känns rätt ruskigt att efter nära 10 års aktivt politiskt agerande gå på en sådan nit". Det krävs onekligen moraliskt mod att göra en sådan avbön, det erkännandet kan man göra herr Nestius. Man frågar sig ändå om han aldrig hört tala om Stock-

holmsappellen? Om han det minsta hade följt kommunisternas metoder skulle han inte behövt "gå på en sådan nit".

Men värre än fallet Nestius är att en organisation inom oppositionen, centerstudenterna i Stockholm, befinner sig bland undertecknarna. Har man kanske inte heller sett texten i förväg. Vare därmed hur som helst, nog borde man inom Centerstudenterna vid det här laget ha upptäckt att man i bokstavig bemärkelse kommit "i dåligt sällskap".

Maning till mitten

Under den senaste månaden har högerpartiets och folkpartiets ungdomsförbund drabbat samman på flera fronter; dels i en serie debatter, dels då FPU i samband med presentationen av sitt nya program lade fram en jämförande analys av sina och HUF:s åsikter. FPU:s generella kommentar var, att en avgrund skiljer de båda ungdomsförbunden. Ser man till de enskilda frågeställningarna stärker snarare FPU:s analys den slutsats som SvT drog tidigare i höstas; att vattendelaren i svensk politik går mellan de socialistiska och de borgerliga grupperna.

Intressantare än diskussionen om vissa skiljelinjer i de båda ungdomsförbundens program är emellertid FPU:s resonemang om regeringsbildningens problematik. I snart sagt alla situationer har de unga folkpartisterna deklarerat att högerpartiet, som "bara" representerar 15 procent av väljarkåren, inte kan räkna med att få gehör för några politiska ståndpunkter, som skiljer sig från mittenpartiernas, i en eventuell borgerlig regering. Det strider mot demokratins principer att 15 procent bestämmer

för 85 procent. Bortsett från det enkla faktum att mittenpartierna utan högerns stöd inte representerar mer än en tredjedel av väljarkåren, och alltså aldrig kan bli regeringsdugliga på egen hand, är resonemanget om den klart definierbara majoriteten ändå förbluffande grunt för att komma från just folkpartister.

Inom folkpartiet finner man ofta kraftiga attitydskillnader som speglar den gamla klyftan mellan liberaler och frisinnade. Inom centerpartiet finns en uppenbar skillnad mellan de grupper i den centrala ledningen, som lanserat och nu efteråt söker och får sanktion för mittenidéen, och mer utpräglade bondeförbundare. I ingen fråga representerar den officiella mittenpolitiken en total opinion inom de båda partiernas väljarkadror helt enkelt därför att ett parti är en högst heterogen grupp. I teorin är det möjligt att bara en knapp majoritet inom de båda partierna ger full sanktion åt en viss ståndpunkt. Detta är så mycket vanligare idag, då utvecklingen på det ekonomiska och teknologiska området går så fort att ett parti ofta måste inta en ståndpunkt som man tror motsvara väljarnas, den dag då all information i frågan nått ut och hunnit smältas. Det är med andra ord ofta tekniskt omöjligt att söka väljarnas sanktion i förväg; deras inflytande kommer vid följande val då de kan solidarisera sig med eller förkasta den förda politiken.

Slutsatsen blir att ingen regering med stöd av knappt hälften av väljarkåren kan räkna med att alltid vara en "majoritetsregering", om inte vissa grupper inom oppositionen "fyller på" — men om detta kan man inget veta. Detta betyder naturligtvis inte att demokratin satts ur spel. De flesta väljarna inom ett regeringsparti finner nämligen att regeringen i de fles-

ta fall för fram deras synpunkter, eller också kommer de efter hand till insikt om att den förda politiken på sikt ligger i deras intresse. Så är det t. ex. troligt att en inte obetydlig del av dagens socialdemokrater inte ger full sanktion till lokaliseringpolitiken, medan en helt annan grupp är tveksam i u-landsfrågan. Så länge de ändå gillar de flesta av regeringens åtgärder har de emellertid knappast skäl att byta parti.

En eventuell borgerlig valseger borde analogt leda till att högerpartisterna, som på inget sätt är en homogen grupp, kommer att betraktas som t. ex. frisinna eller liberaler eller ungdomspolitik eller vilken delgrupp av borgerligheten som helst. Styrkan i gruppens argument och i viss utsträckning dess stöd i väljarunderlaget bör ge den ett inflytande som kan visa sig realistiskt i de praktiskt politiska situationer som kan uppkomma. Fryses däremot högerpartiet medvetet ut blir följderna för de borgerliga på sikt katastrofala. Visst kan mittenpartierna bilda en minoritetsregering, och det är t. o. m. troligt att högerpartiet inte kommer att rösta ner propositioner i besvärande stor utsträckning fram till 1970. Men i det val som då följer kommer med all säkerhet stora grupper inom partiet att protestera genom att valskolka, och en svag borgerlig majoritet kommer att urholkas.

Detta vet givetvis FPU, eller åtminstone de unga folkpartister som arbetar i en smidigt fungerande regeringskoalition med högerpartiet t. ex. i Stockholm och Göteborg. Fortsätter därför FPU med sin propaganda kommer man i händelse av en borgerlig valseger antingen att få göra avbön och acceptera politiska realiteter eller löpa linan fullt ut och avstå från att medverka i det aktiva politiska arbetet.

Aftonbladet

En gång var Aftonbladet en journalistisk föregångare, en rapp och slagfärdig tidning, som med ironien som ett mäktigt vapen tillvann sig allmän respekt. Sedan tidningen övertogs av socialdemokratien har mycket förändrats. Till en början lästes den med intresse. Kurt Samuelsson förvaltade under sin tid som chefredaktör det bästa i tidningens traditioner. Självfallet fanns det mycket som var diskutabelt från journalistisk och — givetvis — politisk synpunkt. Detta hindrar dock inte, att tidningens synpunkter var intressanta och även framfördes elegant. Och ingen tvivlade ett ögonblick på Aftonbladets demokratiska kurs.

Sedan Gunnar Fredriksson blev tidningens chefredaktör har mycket förändrats. Fredriksson som en gång publicerat en skrift, som hette "Det politiska språket", är uppenbarligen väl medveten om hur kampanjer skall bedrivas, om hur man med slagord och tvetydigheter ibland kan nå vissa framgångar, låt vara vanligtvis av temporärt slag. Han om någon känner naturligtvis helt till hur orden brukas inom olika politiska åsiktsriktningar, han är väl medveten om i synnerhet vilka former som den kommunistiska propagandan brukar ta sig. För den skull måste all kritik mot Aftonbladet drabba chefredaktör Fredriksson hårdare än vad den skulle ha drabbat en annan chefredaktör, om vilken man kanske kunnat säga, att han handlat i god tro.

Aftonbladet har på senare tid kommit i blåsväder den ena gången efter den andra. Socialdemokratiska kollegor finner det genant, att den största socialdemokratiska tidningen i landet öppet förkunnar vad som brukar betraktas som kommunistpropaganda. I en osignerad artikel på kultursidan riktades för ett par veckor sedan ett osedvanligt fult angrepp mot det svens-

ka försvaret, som sades stå "utanför den svenska demokratin". Det var enligt tidningen "en preussisk institution med preussiska traditioner" och fem miljarder till försvaret förblev "fem miljarder till ett instrument för reaktionär indoktrinering". Som vanligt, när det blåser riktigt hårt, tvingades ledarsidan att försöka ta avstånd från de framförda åsikterna, men denna gång gjordes avståndstagandet i så vaga och obestämda ordalag, att man undrar om det verkligen var ärligt menat.

Detta är emellertid bara ett av de många tillfällen, då man fått anledning att bli upprörd över tidningens skrivsätt. Att Karl Vennberg regelbundet sprider sin prokommunistiska åskådning förvånar knappast — han fullföljer en tradition från Stockholms-Tidningen. Att man däremot låter Peter Weiss få polemisera mot det svenska rättsväsendet i samband med processen mot ett 80-tal fridstörare, s. k. spontana demonstranter mot USA, är värt att notera. Det är emellertid helt i stil med tidningens policy. Vietcong-demonstranter och andra företrädare för vad SvD så träffande har kallat det "politiska träsket" i Stockholm kan alltid påräkna en generös publicitet i Aftonbladet. Då en omdömeslös kvinna, som dömts till 50 kr dagsböter på grund av maning att vägra värnplikt, för att få publicitet skulle resa i väg för att avtjäna det till fängelse omvandlade straffet, fick hon publicitet som en martyr i Aftonbladet. Det samma skedde när hennes små barn senare på ett sällsynt osmakligt sätt utnyttjades i en politisk demonstration. Att en lundastudentska, som tagit till sin uppgift att gömma amerikanska desertörer i Sverige, fick ett stort sistasidesuppslag är också helt i enlighet med tidningens USA-fientlighet. Hata-USA-kampanjen får också näring av de ovederhäftiga artiklar,

som tidningens USA-korrespondent levererar. Att en politisk yrkesrevolutionär som Che Guevara, sedan han mött sitt öde i Bolivias djungler, får devota hyllningar i Aftonbladet, markerar endast hur långt tidningen står i sina kommunistiska sympatier.

Naturligtvis överflödar tidningen nästan varje dag av vad som kan kallas "sociala hatreportage", dvs. den ondskefulle direktören, som lever gott på sina förtryckta arbetare. Man tror sig förflyttad till seklets barndom, då klasskampen skulle sättas igång.

Att en tidning har en åsikt och står för den är en sak, om åsikten förs fram på ett hederligt och anständigt sätt. Men Aftonbladet försöker sig på det omöjligas konst: att hålla isär tokerierna på ledarsidan från plumpheten, arrogansen och det öppna kommunistiska medlöperiet på främst de s. k. kultursidorna. Vulgariteten visar dock, att det i båda fallen är antingen samma — eller samma andas — barn, som ägnat sig åt skrivierna. Som Upsala Nya Tidning uttryckt saken: kommunisterna behöver inte sörja över Ny Dags nedläggning, de har fått en god ersättare i Aftonbladet. Profitintresset kan knappast ursäktas allt, eller vad säger LO?

Ett jubileum

Många spaltmetrar har i november skrivits om 50-årsminnet av den ryska bolsjevikrevolutionen. På vissa håll har hyllningarna varit så devota, att man inte kunnat låta bli att känna en stark oro över den lätthet, med vilken människor i det här landet så snabbt kan glömma bort allt obehagligt. Man glömmer så gärna bort de tidigare vänskapsoffensiver från kommunistiskt håll, som alltför ofta lätt förbytts i ett kallt krig mot den västerländska demokratien.

Det förekommer emellertid också en

motytring. Den 6 november anordnades i regn och rusk en demonstration mot kommunismen. I junikommitténs och Baltiska kommitténs regi mötte några tusen människor upp för att visa, att frihetskravet ingalunda dött bort i vårt land, alla likriktningsförsök och all vänstervridning till trots. Under värdiga former, så olikt de flaggskändande vänsterextremister som i kommunismens och Vietcongs tecken brukar sätta sin prägel på Stockholms politiska gatubild, kunde demonstrationen genomföras. Bland talarna märktes den ryske författaren Valerij Tarsis, som kommit att bli en symbol för det inre motståndet i Ryssland mot den kommunistiska regimen. Det hedrar också Bertil Ohlin och Yngve Holmberg, att de medverkade och i klartext deklarerade sin uppfattning. Det var inte minst välgörande, då högerledaren i skarpa ordalag

klandrade den besinningslösa anti-USA-kampanj, som så målmedvetet bedrivs på vänsterextremistiskt håll med goda och aningslösa medhjälpare långt in i de borgerliga leden.

På andra håll i Sverige valde man andra sätt att ihågkomma revolutionen. Så t. ex. i Karlskrona, där man inbjudit professorn i samhällskunskap vid universitetet i Riga, Alexander Drizulins, att hålla ett föredrag inför eleverna i Vittusskolan (f. d. Högre Allmänna Läroverket) över ämnet "Från tröplog till Sputnik". Drizulins är också vice ordförande i lettiska parlamentet, meddelades det. Det är nog gott och väl med kulturellt utbyte, men det är onekligen intressant att tänka sig reaktionen, om Skolöverstyrelsen under åren 1940—45 auktoriserat en föreläsare från Danmark eller Norge, som var vice ordförande i ett tyskarna uppsatt Quislingparlament.

Lämplig julklapp

Presentkort kan rekvireras genom att
prenumerationsavgiften, kr 30:—, insättes å
Svensk Tidskrifts postgirokonto nummer 7 27 44.

Angiv dels egen dels mottagarens namn
och adress på girokupongen.